

Liecības par Kurzemes iedzīvotāju apģērbu līdz 18. gadsimtam

Tūrisma gidu apmācības 1. sesija
projekta «Izzini baltus» ietvaros

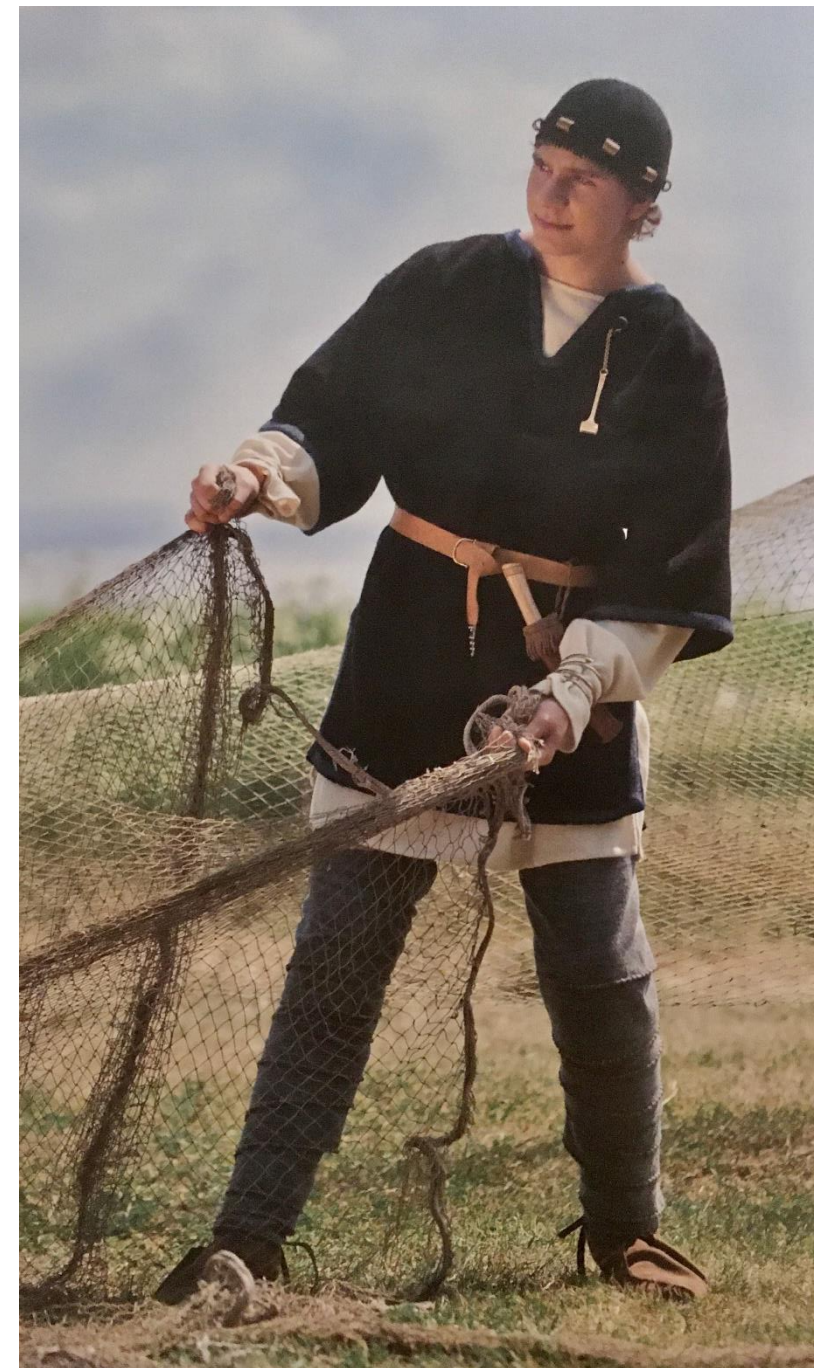
Irita Žeiere – LNVM Arheoloģijas
departamenta pētniece

Dundaga, 2021. gada 1. jūlijs

Tēmas aktualitāte

- Liela interese sabiedrībā
- Top daudzi tērpi, bet kādi?

Senā apģērba izpētes avoti

- **Arheoloģisko izrakumu materiāli**
(līdz 18. gadsimtam)
- **Rakstīto avotu ziņas** – tikai no 16. gs 2.p.
- **Ikonogrāfiskais materiāls** – tikai no 16. gs 2.p.

**Līdz pat 16. gadsimta otrajai pusei arheoloģiskie materiāli –
vienīgās liecības!**

Tekstilmateriālu ieguves vietas

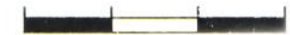
- Galvenokārt apbedījumu vietās
- Dažkārt noguldīti depozītos
- Ļoti reti dzīvesvietās

Veidi, kādos iegūstamas ziņas par apģērbu

- Saglabājušās netiešas liecības, augsnes paraugi
- Tikai no rotājumiem
- No pilnībā korodējušiem vai destrukturizējušiem paraugiem.
- No konkrētiem auduma fragmentiem dažādās saglabāšanās pakāpēs un izmēros

Situācija Latvijā kopumā

- Netiešas liecības no akmens laikmeta – neolīta
- Senākais pilnībā korodējies atradums – 500.g. pr. Kr
- Pirmie audumu paraugi 2.- 4. gs.
- Līdz 16. gs. beigām – arheoloģiskie tekstilatrādumi – vienīgais informācijas avots!!!!

Apdzīvotība Kurzemē

Laika gaitā iedzīvotāju sastāvs teritorijā, ko šobrīd saprotam ar vārdu

Kurzeme, ir bijis mainīgs, to apdzīvojuši:

- **Kurši** – Rietumbaltu tautība, dzīvo Lietuvas R-daļā un Latvijā
- **Vendi** – Baltijas somu tautība, kas dzīvo Rietumlatvijas ziemeļdaļā, viduslaikos arī Vidzemē
- **Skandināvi**- gan bronzas laikmetā iedzīvotāji no Gotlandes (velna laivas) gan 7.- 10. gs. - kolonijas pie Grobiņas, pie Kuldīgas un Ventspils
- **Zemgaļi**
- **Latgaļi** ?

Apģērba raksturojums

- Sastāvēja no noteiktām sastāvdaļām, kas laika gaitā mainījās un papildinājās – veidojot noteiktu komplektāciju
- To papildināja rotu komplekts – atšķirīgs dažādos periodos un teritorijās
- Apģērba rotājumā un rotās saskatāmas būtiskākās atšķirības dažādu sentautu (etnisko grupu) starpā

Pirmskuršu periods 1. – 7. gs.

Pirmie atradumi – nelieli vilnas auduma fragmenti pie bronzas rotām

Lietuvas teritorijā - Audumu fragmenti vairākos apbedījumos Palangā, Kurmaičai, Gintarai u.c. Tai skaitā sieviešu cepuru atradumi

Latvijā – Mazkatužu kapulauks - 4 apbedījumi ar 16 sīkiem paraugiem,

Ģeistauti, Ošenieki, Priedulājs

Arheoloģisko tekstiltradumu vispārējais raksturojums

- Ļoti fragmentārs
- Ierobežots hronoloģiski un teritoriāli
- Zināmā mērā vienpusīgs
(goda tērpi, rotātie, sieviešu)
- Nesniedz atbildes uz daudziem
jautājumiem

Rucavas Geistauti

Grobiņas Priedulājs

8. - 13. gs. materiāli

- Lielākie atradumi Palangā, kur iegūti ap 200 tekstiliju paraugi
- Latvijā šajā laikā sākas pāreja uz mirušo kremāciju

- Latvijā – Tīras purva depozīts ar lielu skaitu audumu fragmentu
- 15 atšķirīgu veidu tekstilmateriālu paraugi
- Rekonstruējamas tikai dažas tērpu daļas - sietavas, apmetnis, kapuce, celaines

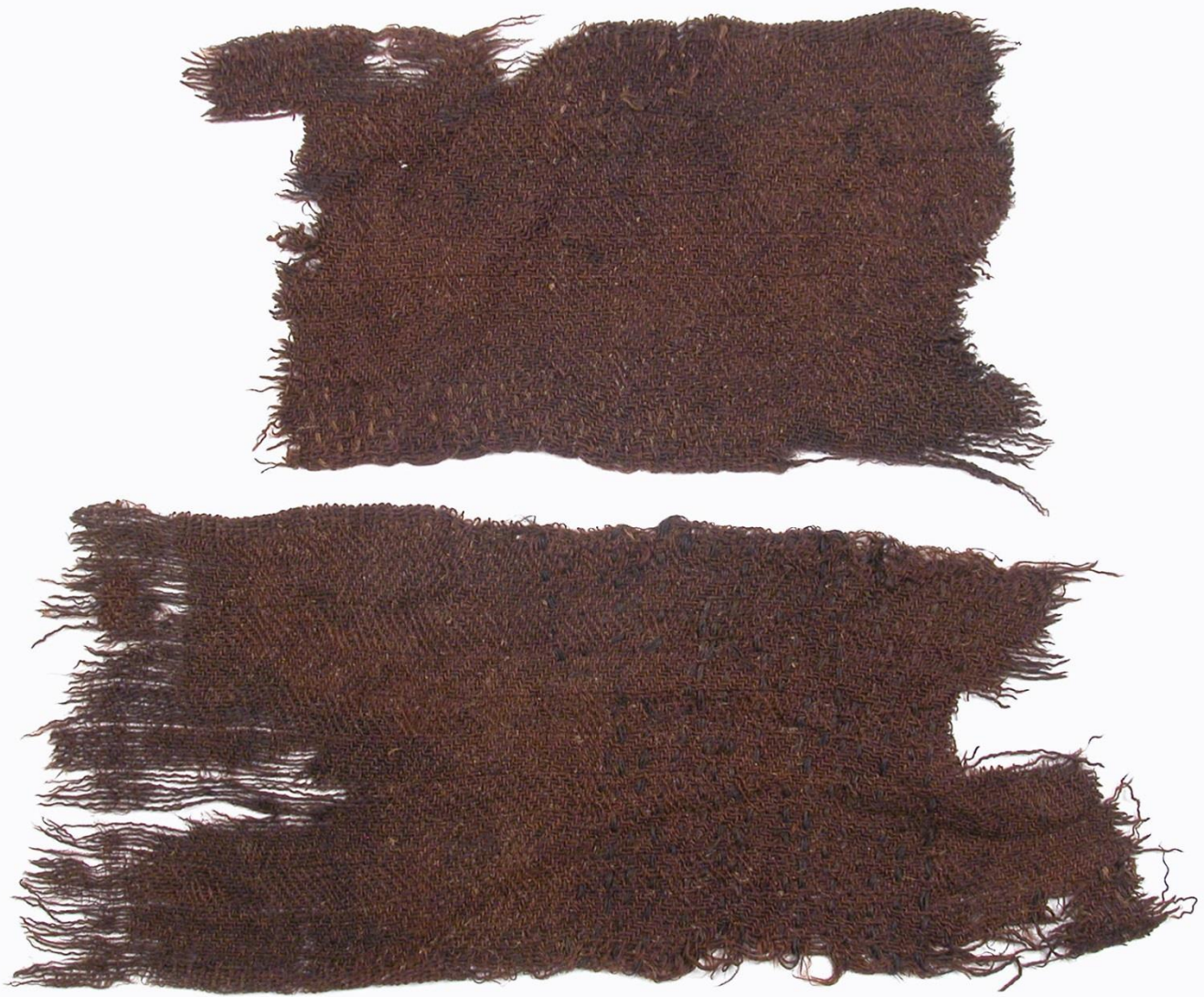

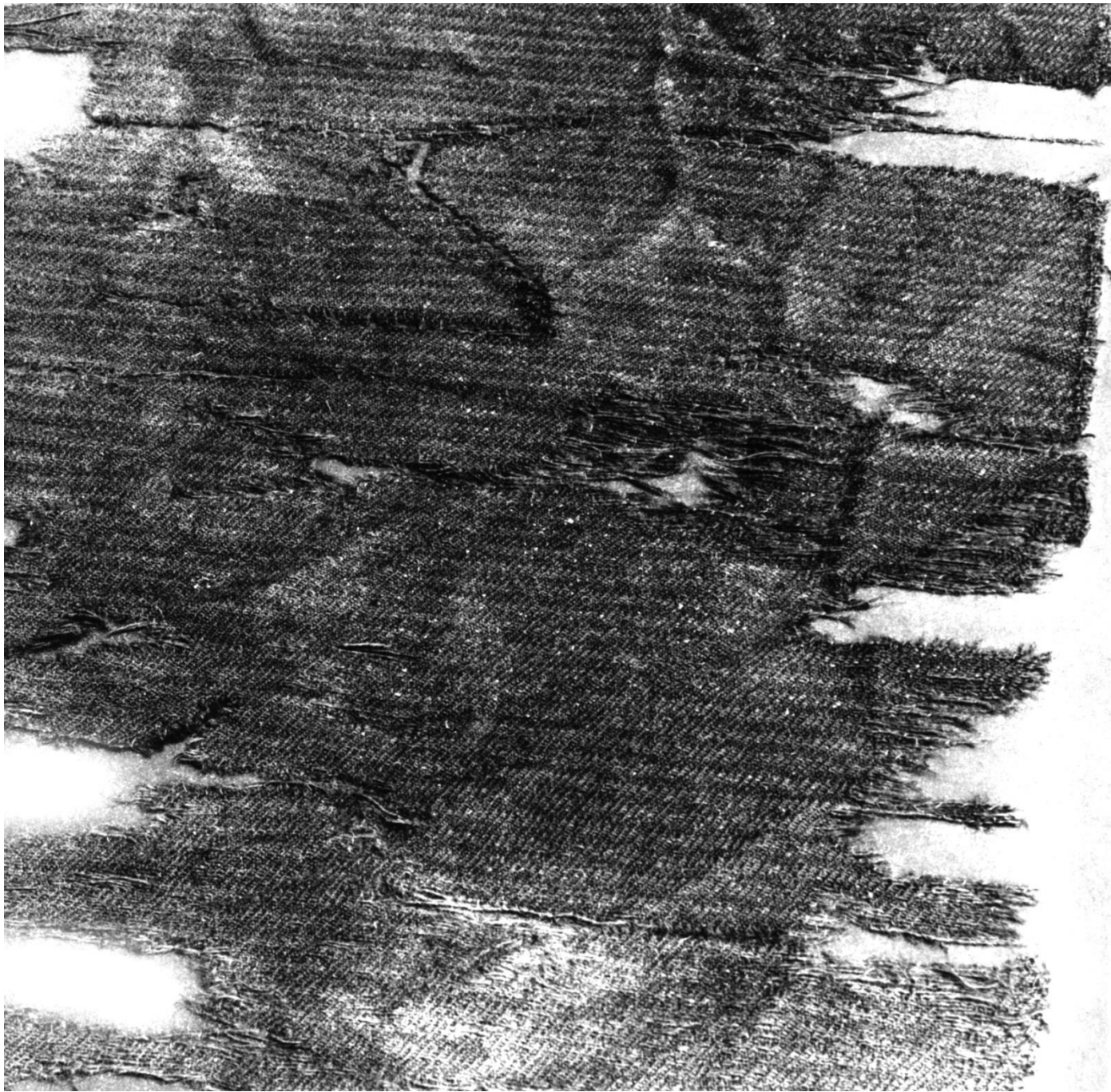

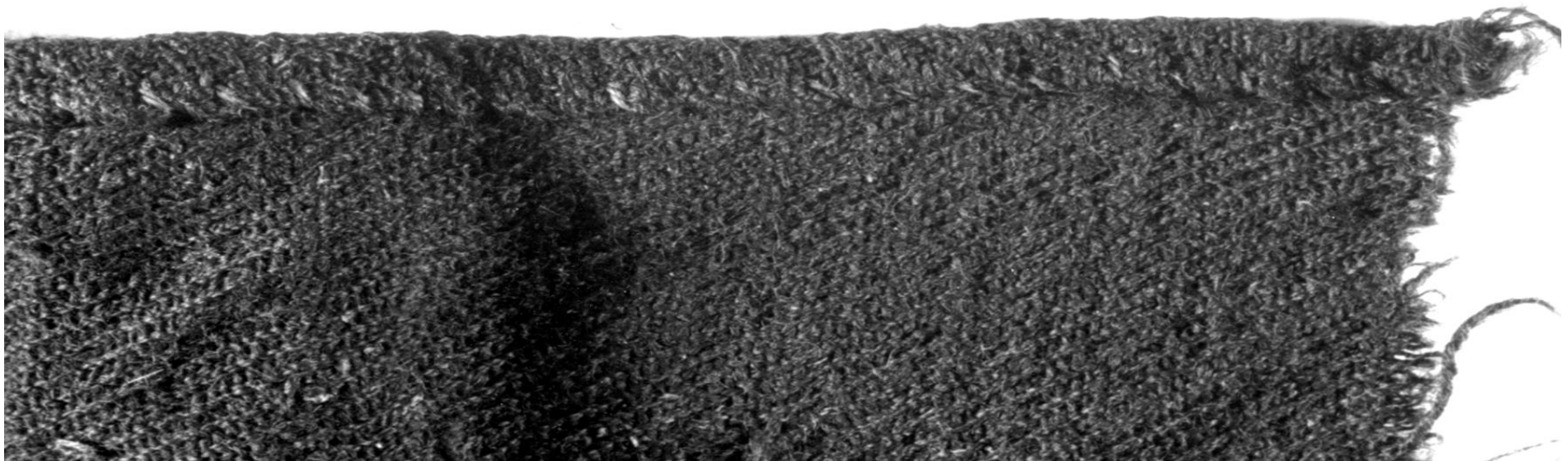
Apmetnis

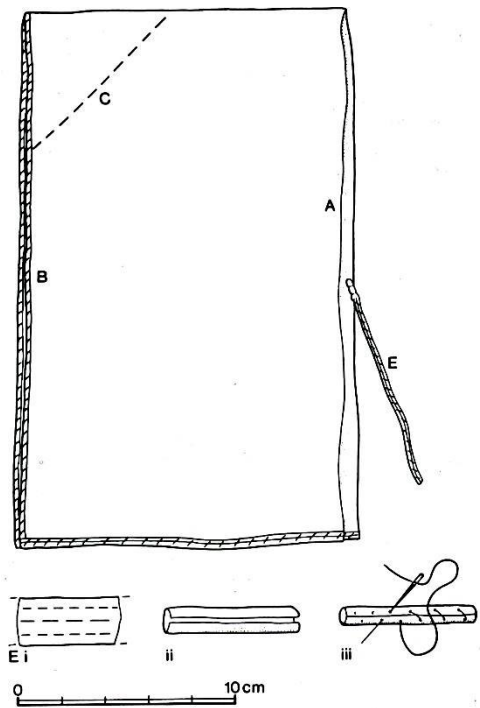
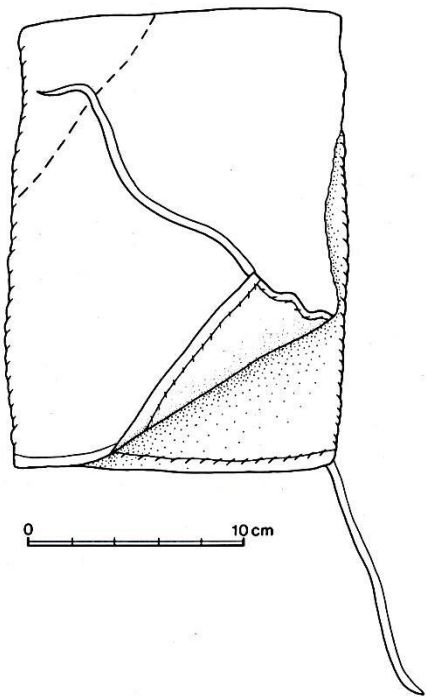

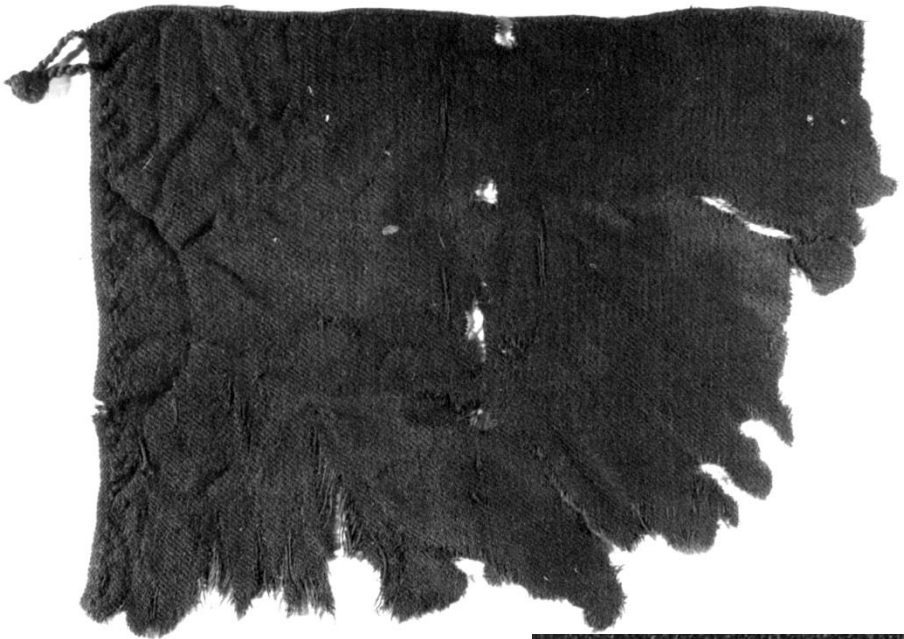

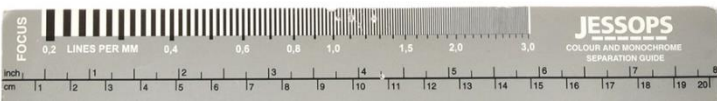

Rotas no ugunskaapiem

Alsungas Kalniņi

Tekstilmateriāli pēc 13. gs

- Atradumu skaits pieaug
- Iespējams raksturot atsevišķas apģērba sastāvdaļas
ne par visām tām ir pietiekams materiālu apjoms

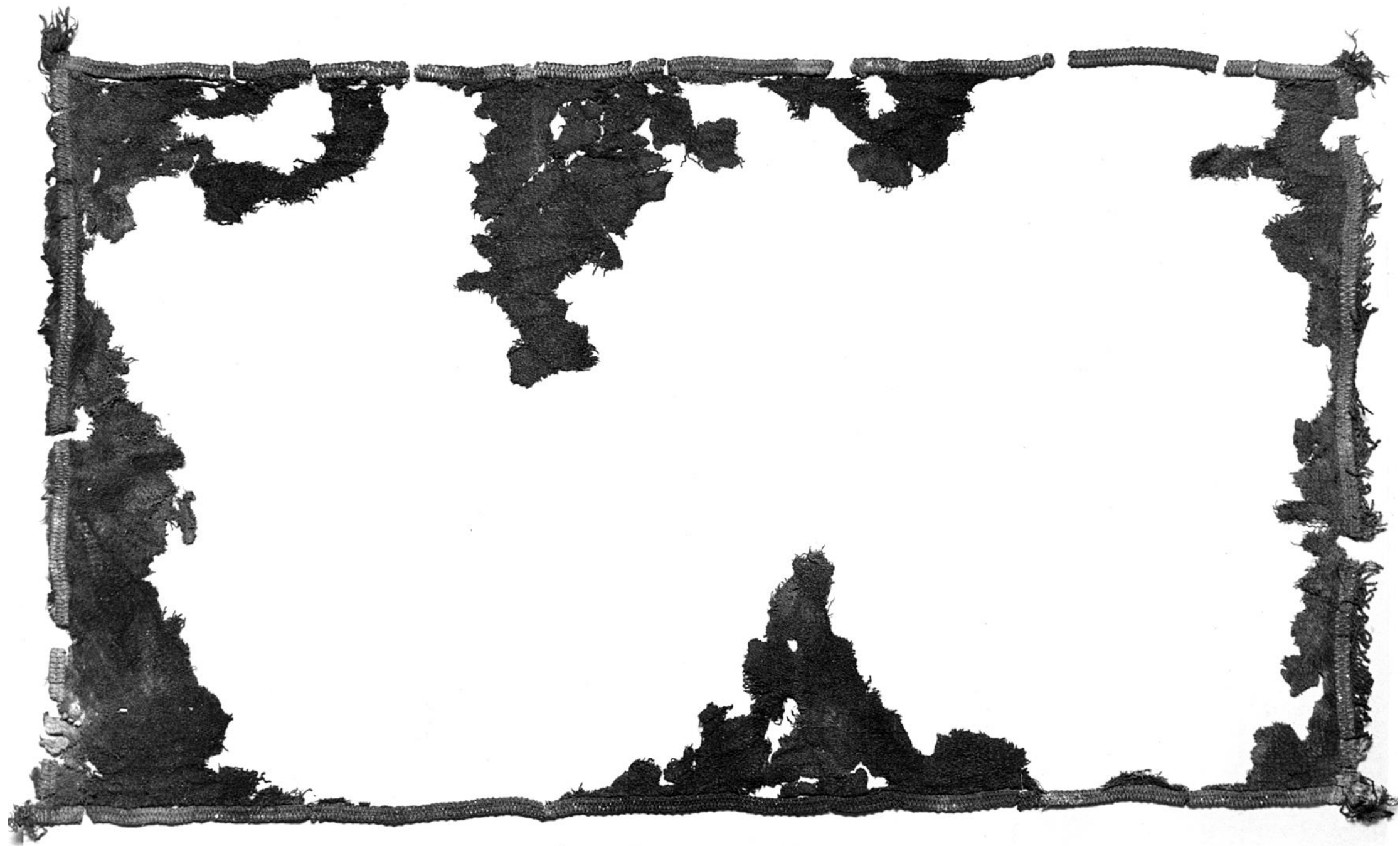
Villaines

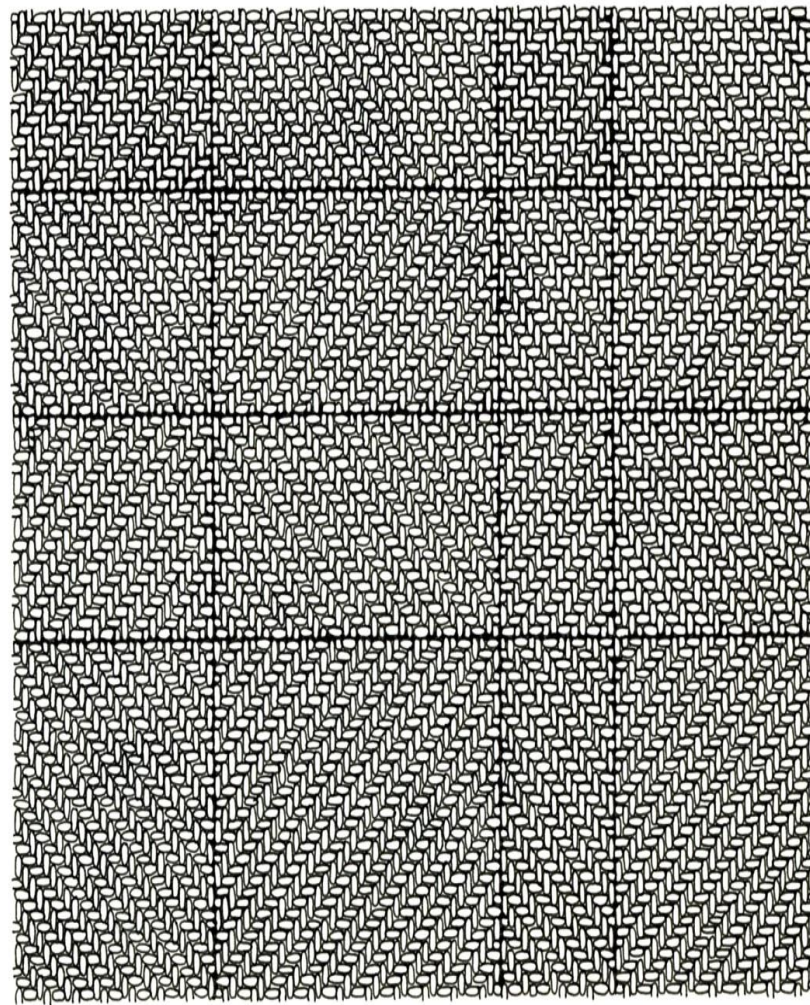
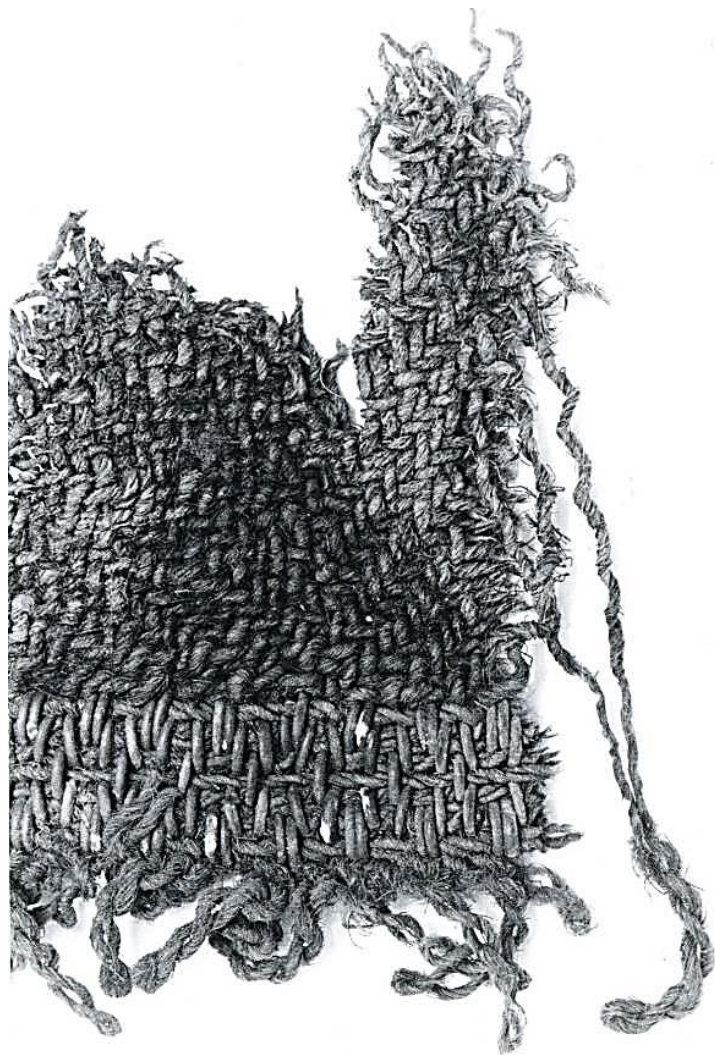
Ances senkapi

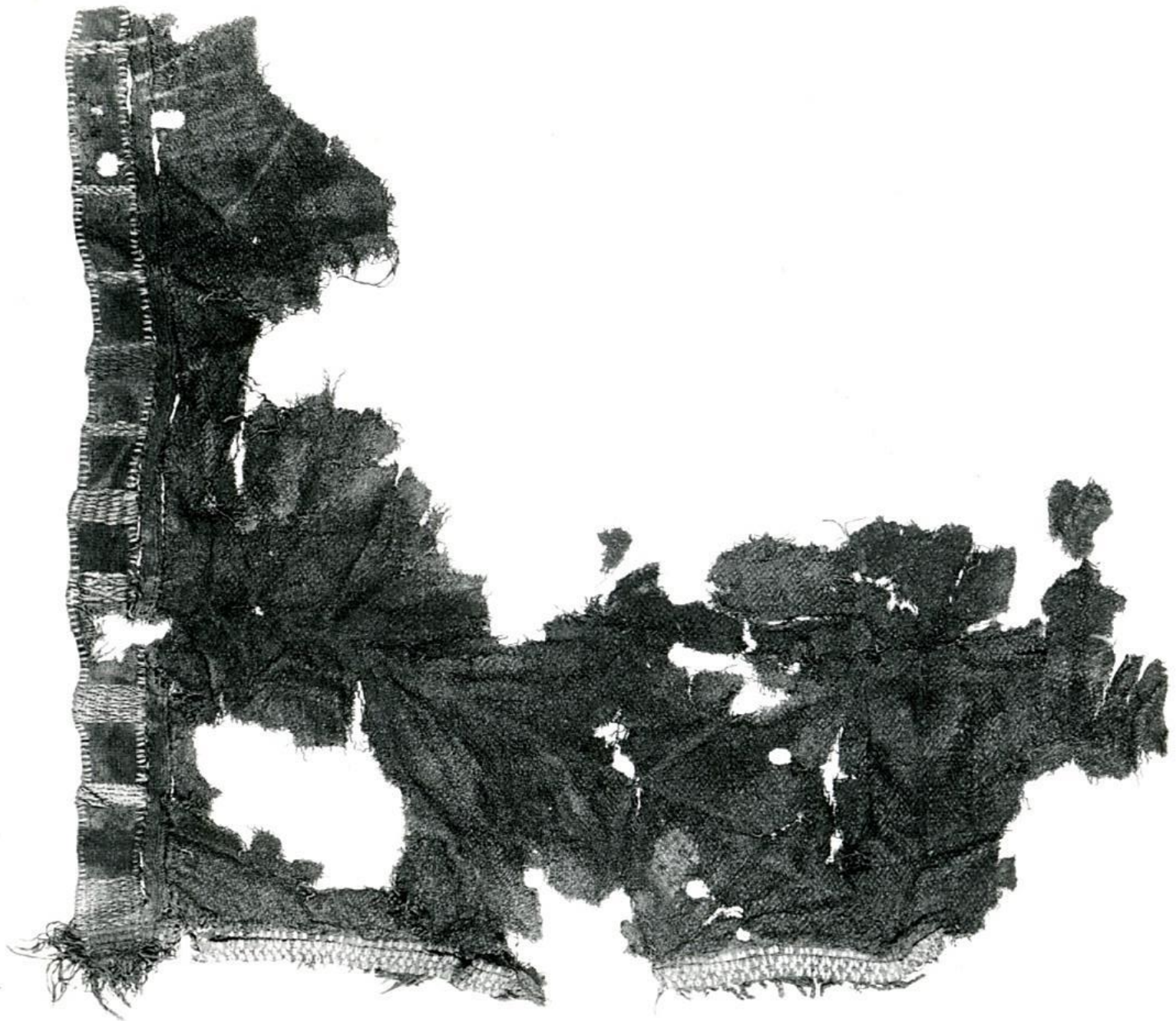

Puzes Lejaskrogs

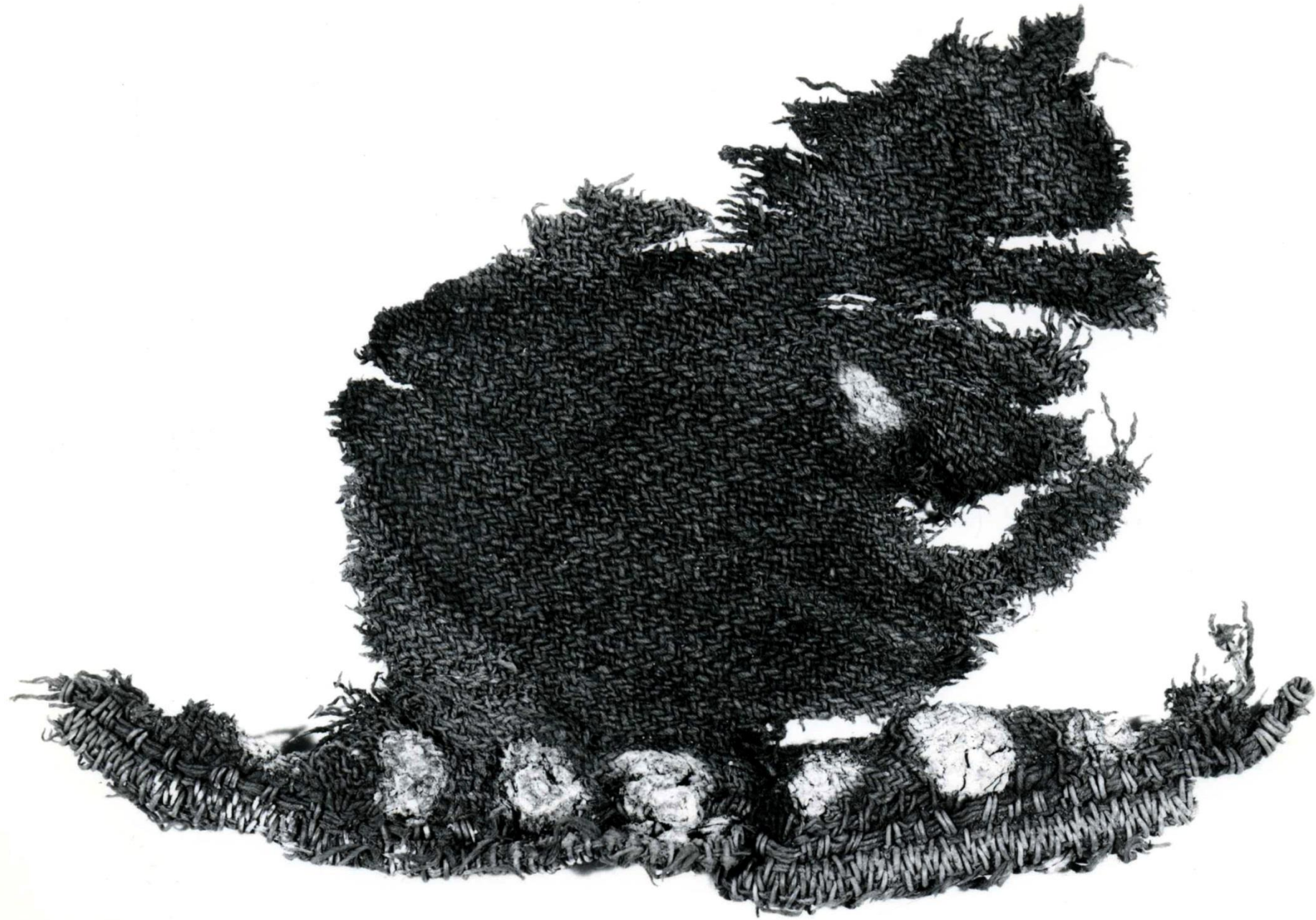

Rūtainās pusvilnas villaines

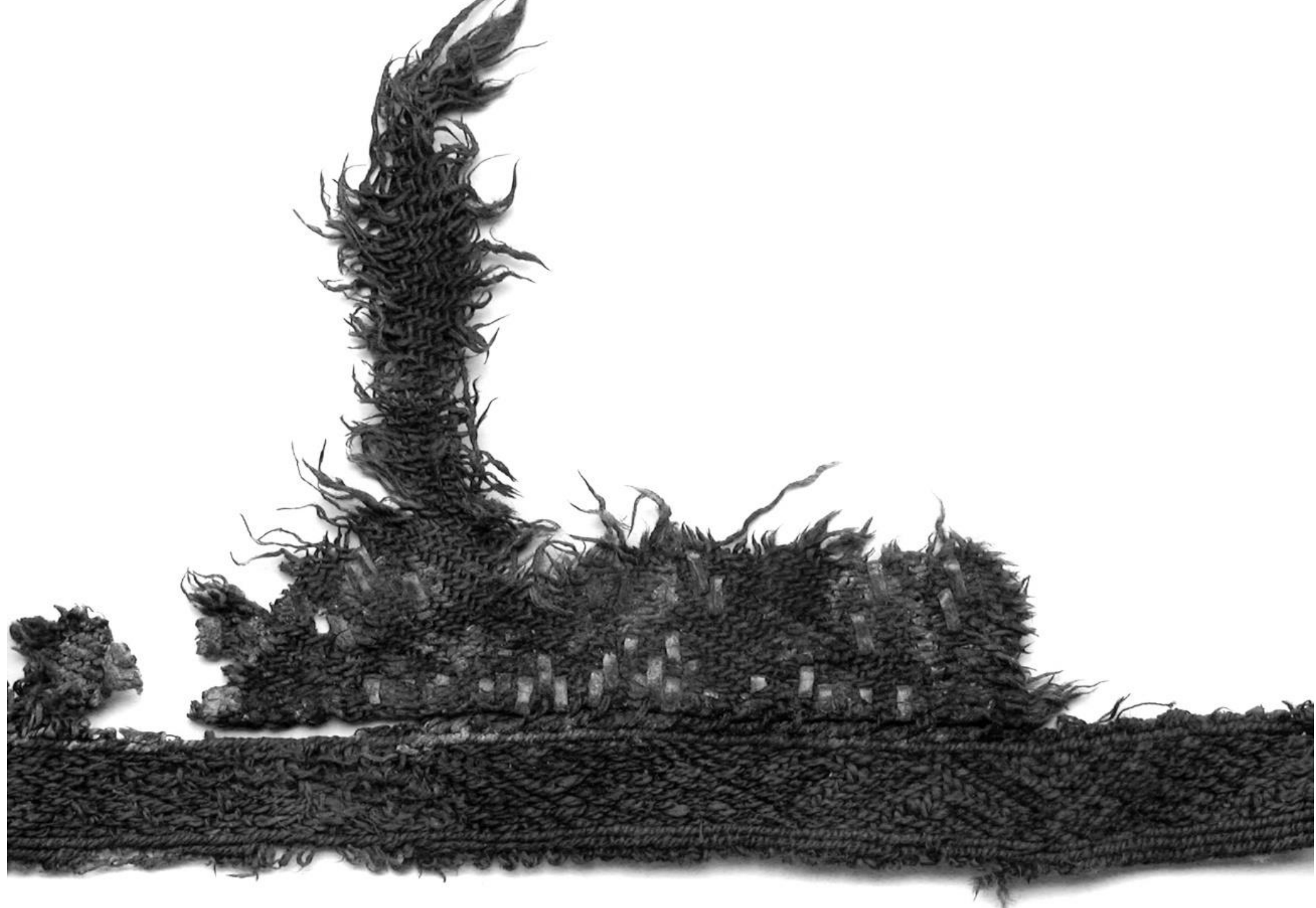
Puzes Lejaskrogs

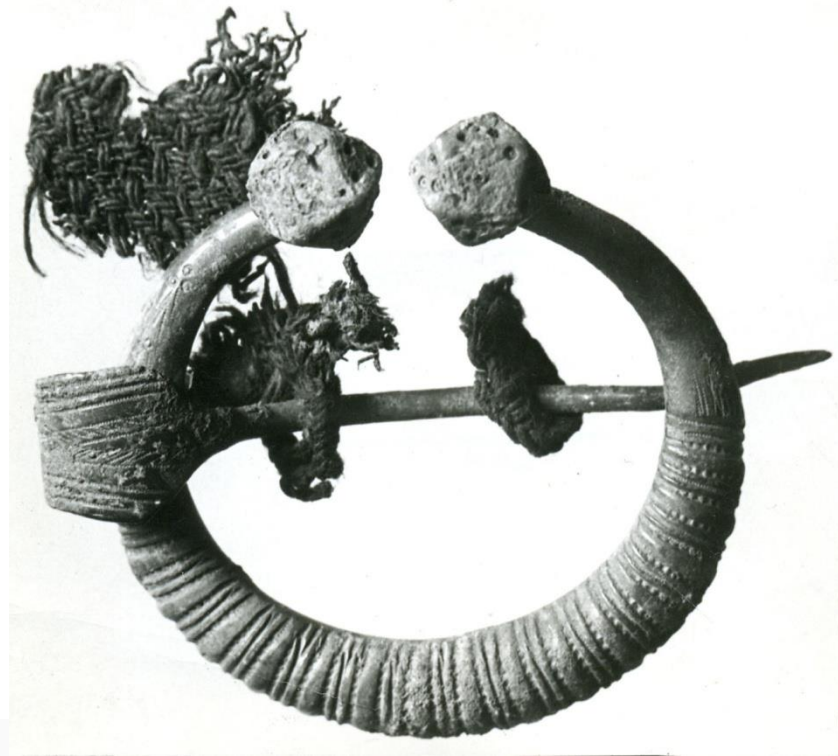

Brunču fragmenti

Šarlotes kapi

Užavas senkapi

Tekstilās jostas

Ances senkapi

Puzes Lejaskroga senkapi

Ādas jostas

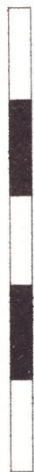
Metāla - slenģenes

Zlēku Gaisiņi

Cimdi, zeķes

Vārnupe, Zlēku Gaisiņi

Adatos pinums

Ances senkapi

Sietavas, kājauti

Dundagas Laukmuiža

Puzes Lejaskrogs

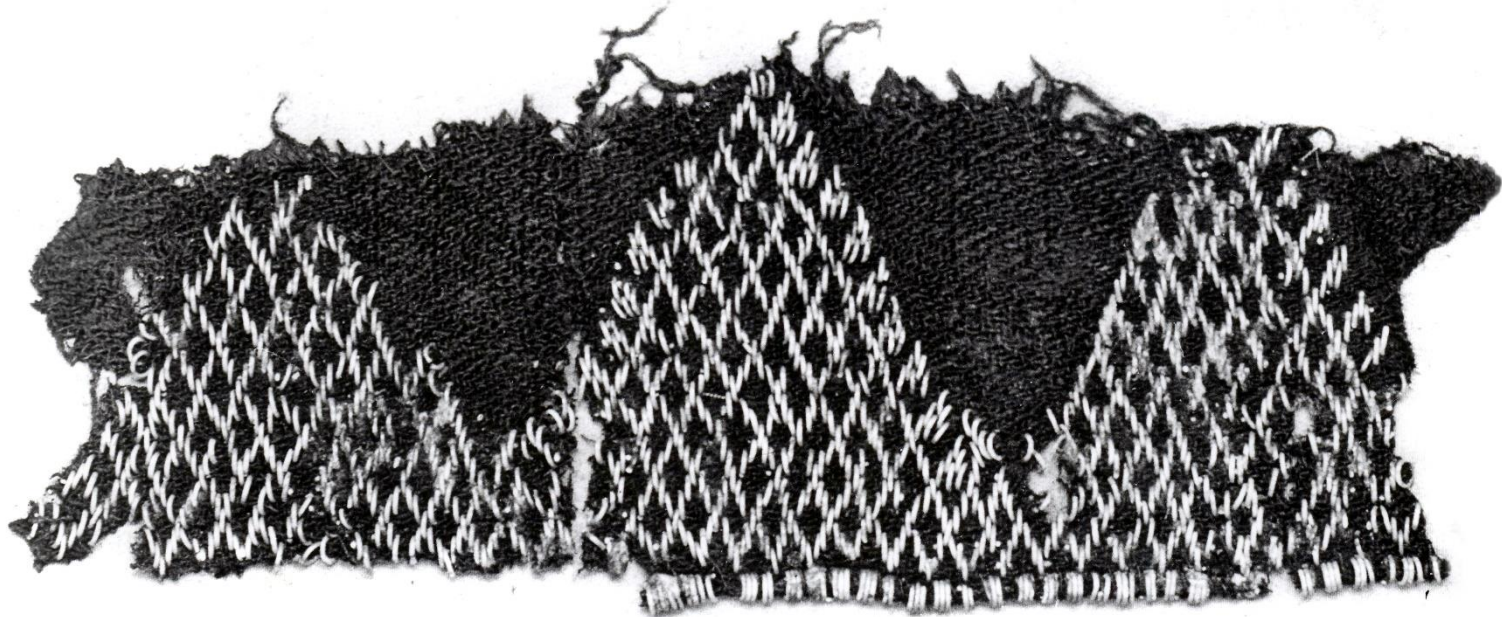

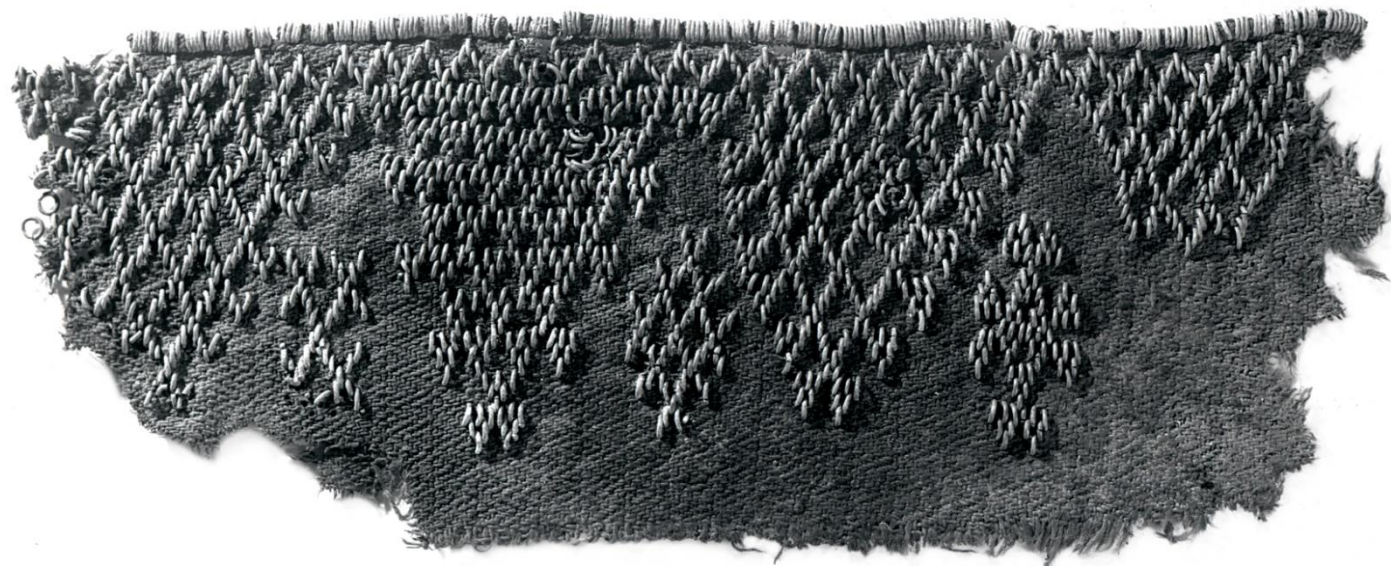
Ances senkapi

Ances senkapi

Dundagas Laukmuiža

Puzes Lejaskrogs

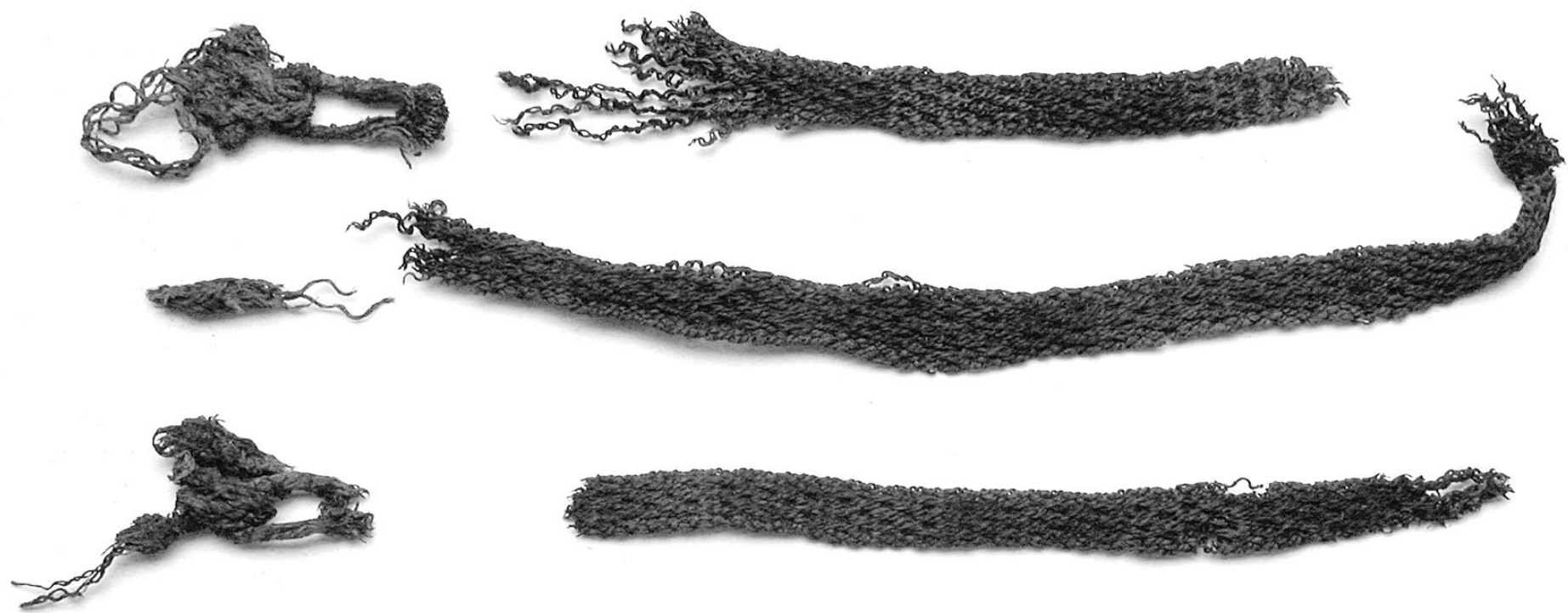

Sietavu celaines

Ances senkapi

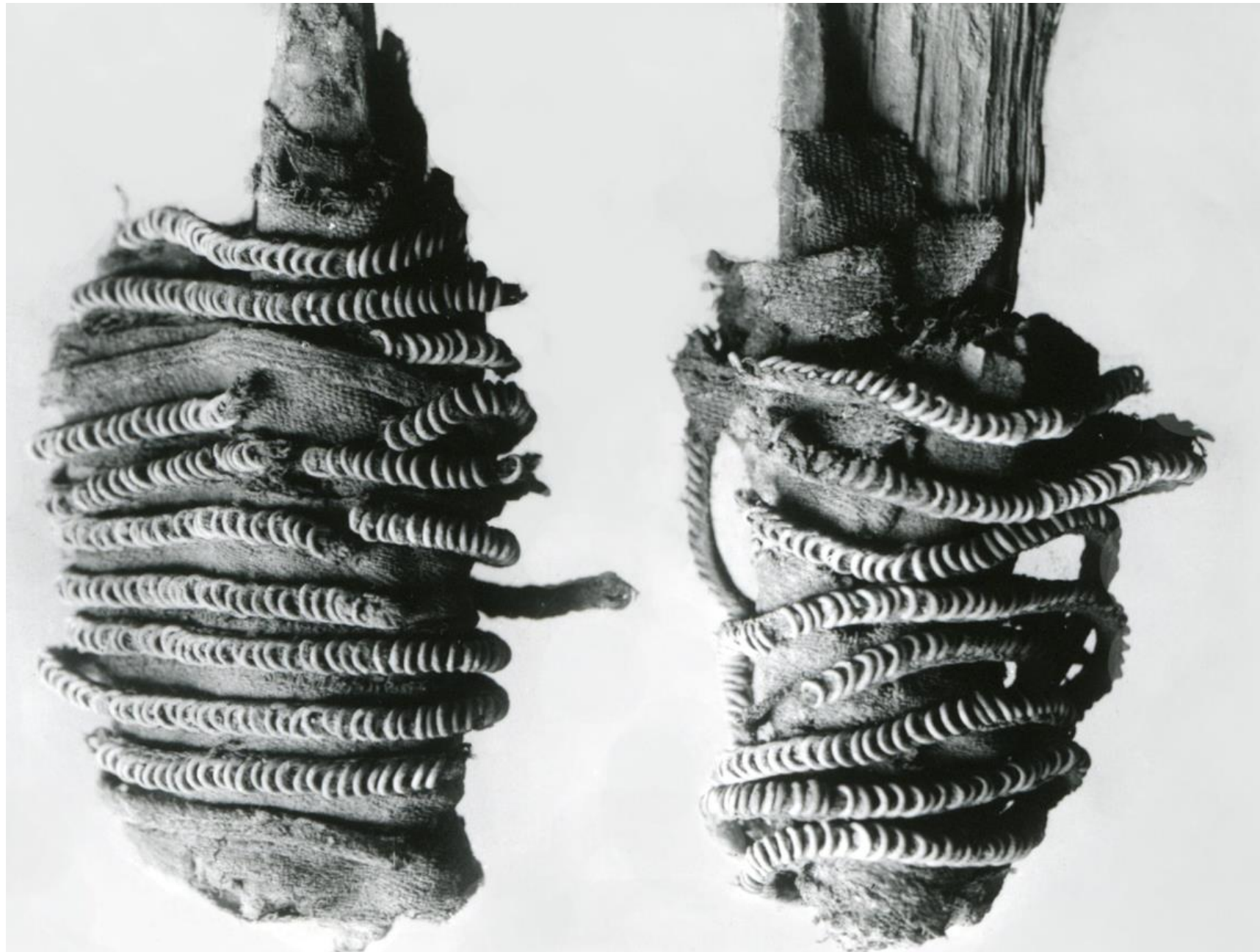

Dundagas Laukmuiža

Dundagas Ozolmuiža.
Sietavas ar celainēm

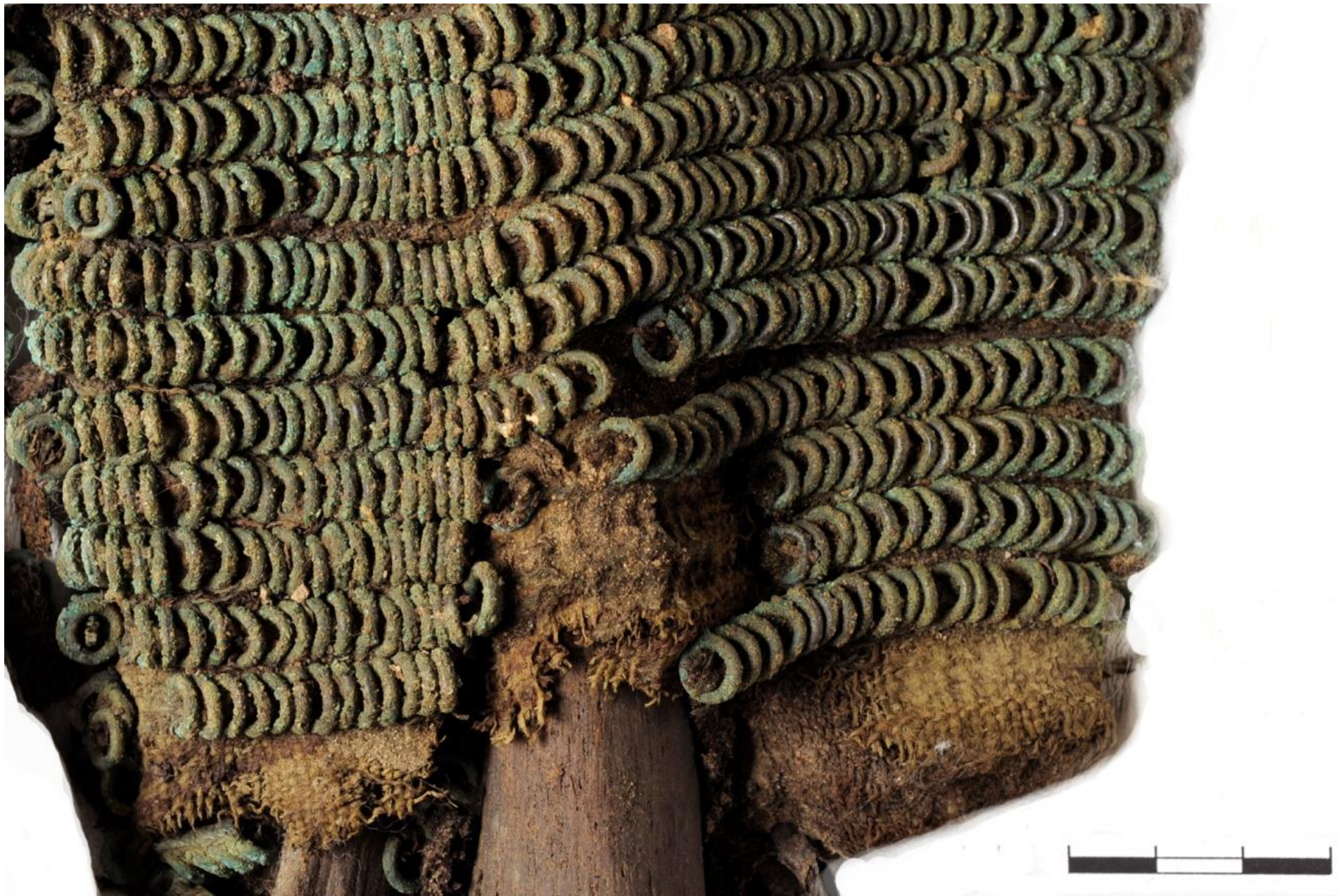

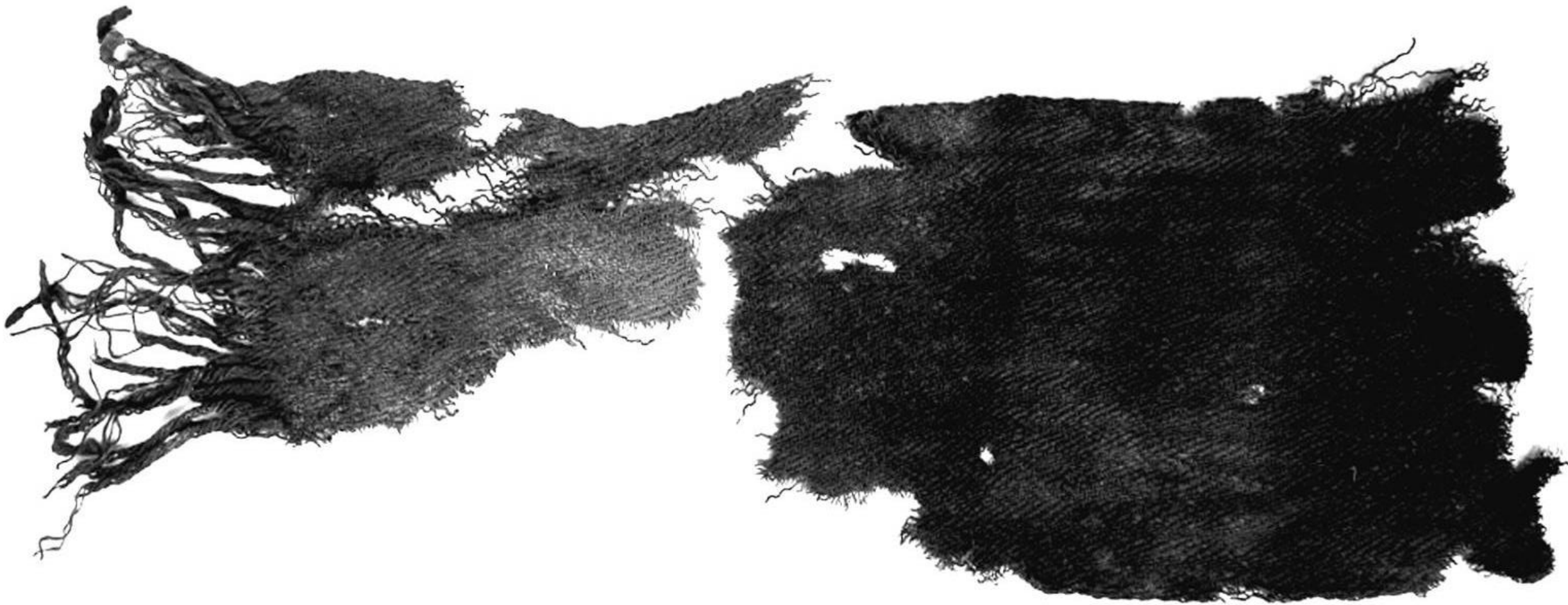

Kāju sietavas celaine no Salaspils Laukskolas senkapiem

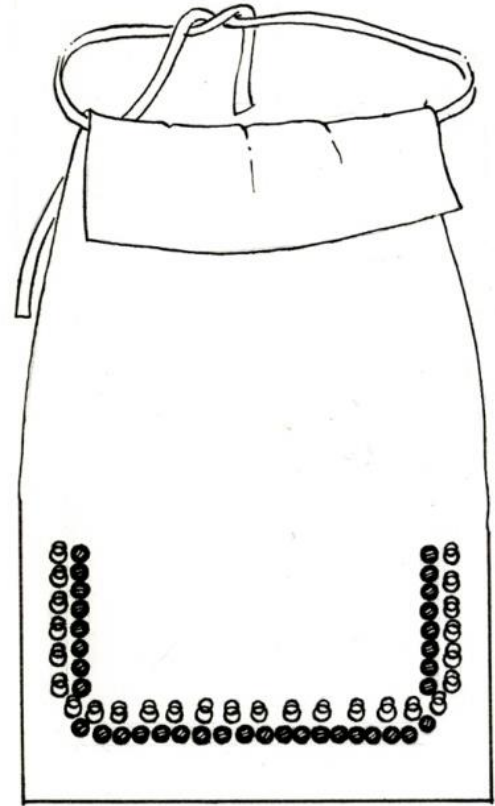

Kāju sietavas fragmenti no Cēsu senkapiem

Priekšauti

Puzes Lejaskrogs

Vainagi

Plāksnīšu vainagi

Puzes Lejaskrogs

Auduma vainagi (latgaļu, sēļu)

Puzes Lejaskrogs

Apavu detaļas

Tērpu rekonstrukcijas

13.-14. gs. tērpa zīmējums pēc Ances senkapu materiāliem. Zīm. A. Alksne

Kurzemes jaunavas apģērbs 1595.-1605. no J. H. Rēršeida piemiņas albuma. Autors nezināms. 16. gs. otrajā pusē populāro dažādu tautu sieviešu tērpu zīmējumu iespaidā.

Prezentācijā izmantoti:

- LNVM un Ventspils muzeja materiāli
- Materiāli no publikācijām
- LNVM Fotonegatīvi, L. Baloža, R. Kaniņa, K. Kalsera, J. Puķīša, A. Vijupa, I. Žeieres fotoattēli